

Universitätsbibliothek Wuppertal

C. PLINII|| SECVNDI|| HISTORIAE|| MVNDI|| LIBRI XXXVII,||

Plinius Secundus, Gaius

[Lugduni], 1582

Liber XXX

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1752](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1752)

fastidimus. At hercule Diodorus & in morbo regio, & orthopnoicis se id dedisse tradit cum resina & melle. Tantum potestatis habet ea ars pro medicamento dandi, quicquid velit. Humanissimi eorum cinerem crematarum seruandum ad hos vsus in cornea pyxide censuere, aut tritas clysteribus infundendas orthopnoicis aut rheumaticis. Infixa utique corpori illitas extrahere constat. Mel vtilissimum auribus quoque est, in quo apes emortuæ sunt. Parotidas comprimit columbinum stercus vel per se, vel cum farina hordeacea aut auenacea. Noctuæque cerebrum vel iecur cum oleo infusum auriculæ aut parotidi: multipeda cum resinæ tertia parte illita: grylli siue illiti, siue adalligati. At reliqua morborum genera medicinâsque ex iisdem animalibus, aut eiusdem generis, sequenti dicemus volumine.

C. PLINII SECVNDI NATURALIS HISTORIÆ

LIBER XXX.

PROOEMIUM.

De origine Magica artis, quando, & à quibus cœperit, & à quibus celebrata fuerit, & reliquæ ex animalibus medicina.

CAPVT I.

MAGICAS vanitates sæpius quidem antecedentis operis parte, vbicunque causæ locûsque poscebant, coarguimus, detegimusque etiamnum: in paucis tamen digna res est, de qua pluradicantur, vel eo ipso, quod fraudentissima artium plurimum in tota terrarum orbe, plurimisque seculis valuit. Auctoritatem ei maximam fuisse nemo miretur, quandoquidem sola artium tres alias imperiosissimas humanæ mentis complexa in vnam se redegit. Natam primùm è Medicina nemo dubitat, ac specie salutari irrepisse velut altiore sanctiorémque, quam Medicinam: ita blandissimis desideratissimisque promissis addidisse vires religionis, ad quas maximè etiamnum caligat humanum genus. Atque vt hoc quoque suggererit miscuisse artes Mathematicas, nullo non auido futura de sese sciendi, atque ea è cælo verissimè peti credente. Ita possessis hominum sensibus triplici vinculo, in tantum fastigij adoleuit, vt hodièque etiam in magna parte gentium præualeat, & in Oriète regum regibus imperet. Sine dubio illic orta in Perside à Zoroastre, vt inter autores conuenit. Sed vnus hic fuerit, an postea & alius, non satis constat. Eudoxus, qui inter sapientiæ sectas clarissimam, vtilissimamque eam intelligi voluit, Zoroastrem hunc sex millibus annorum ante Platonis mortem fuisse prodidit. Sic & Aristoteles. Hermippus qui de tota ea arte diligentissimè scripsit, & vicies centum millia versuum à Zoroastre condita, indicibus quoque voluminum eius positis explanauit, præceptorem, à quo institutum diceret, tradidit Azonacem, ipsum verò v. millibus annorum ante Troianum bellum fuisse. Mirum hoc in primis, durasse memoriâ artémque tam longo æuo, commentariis non intercidentibus, præterea nec claris nec cõtinuis successionibus custoditam. Quotus enim quisque auditu saltem cognitos habet, qui soli cognominantur, Apuscorum & Zaratum Medos, Babyloniùmque Marmaridium, & Arabem Hippocum, Assyrium verò Zarmocenedam, quorum nulla extant monumenta. Maximè tamen mirum est, in bello Troiano tantum de arte ea silentium fuisse Homero, tantumq; operis ex eadem in Vlixis erroribus,

bus adeo vt totum opus non aliunde constet. Siquidem Protea & Sirenum cantus apud eum non aliter intelligi volunt: Circe vtique & inferorum euocatione hoc solum agi. Nec postea quisquam dixit, quonam modo venisset Telmessum religiosissimam urbem, quando transisset ad Thessalas vrbes, quarum cognomen diu obtinuit in nostro orbe alienæ gentis. Troianis itaque temporibus Chironis medicinis contenta, & solo Marte fulminante, miror equidem Achillis populis famam eius in tantum adhæsisse, vt Menander quoque literarum subtilitati sine æmulo genitus, Thessalam cognominari fabulam, complexam ambages fœminarum detrahentium Lunam. Orphea putarem è propinquo primùm intulisse, ad vicinas vsque superstitiones ac Medicinæ profectum, si non expers sedes eius tota Thrace Magices fuisset. Primus extat (vt equidem inuenio) commentatus de ea Osthanes, Xerxem regem Persarum bello, quod is Græciæ intulit, comitatus: ac velut semina artis portentosa sparsisse, obiter infecto, quacunq̃ue commeauerat, mundo. Diligentiores paulò ante hunc ponunt Zoroastrem alium Proconnesium. Quod certum est, hic maximè Osthanes ad rabiem, non auiditatem modò scientiæ eius, Græcorum populos egit. Quanquam animaduerto summam literarum claritatem gloriâque ex ea scientia antiquitus & penè semper petitam. Certè Pythagoras, Empedocles, Democritus, Plato ad hanc discendam nauigauere, exiliis veriùs, quàm peregrinationibus, susceptis. Hanc reuersi prædicauere: hanc in arcanis habuere. Democritus Apollonicem Captidenem & Dardanum è Phœnice illustrauit, voluminibus Dardani in sepulcrum eius petitis, suis verò ex disciplina eorum editis: quæ recepta ab aliis hominum atque transisse per memoriam, æquè ac nihil in vita, mirandum est. In tantum fides istis fâsque omne deest, adeò, vt ij qui cætera in viro illo probant, hæc eius esse opera inficientur. Sed frustra. Hunc enim maximè affixisse animis eam dulcedinem constat. Plenùmque miraculi & hoc, pariter vtrasque artes effloruisse, Medicinam dico, Magicenque, eadem ætate illam Hippocrate, hanc Democrito illustrantibus, circa Peloponnesiacum Græciæ bellum, quod gestum est à ccc. vrbis nostræ anno. Est & aliâ Magices factio, à Mose & Iamne & Iotape Iudeis pendens, sed multis millibus annorum post Zoroastrem. Tanto recentior est Cypria. Non leuem & Alexandri Magni temporibus auctoritatem addidit professioni secundus Osthanes, comitatu eius exornatus, planèque, quod nemo dubitet, orbem terrarum peragrauit. Extant itaque & apud Italas gentes vestigia eius in duodecim tabulis nostris, aliisq̃ue argumentis, quæ priori volumine exposui. d. clv. demum anno vrbis, Cn. Cornelio Lentulo, P. Licinio Crasso Coss. Senatusconsultum factum est, ne homo immolaretur: palàmque in tempus illud sacra prodigiosa celebrata. Gallias vtique possedit, & quidem ad nostram memoriam. Nanque Tiberij Cæsaris principatus sustulit Druidas eorum, & hoc genus vatum medicorumque. Sed quid ego hæc commemorem in arte Oceanum quoque transgressa, & ad naturæ inane peruecta? Britannia hodièque eam attonitè celebrat tantis ceremoniis, vt dedisse Persis videri possit. Adeò ista toto mundo consensere, quam discordi & sibi ignoto. Non satis æstimari potest, quantùm Romanis debeatur, qui sustulere monstra, in quibus hominem occidere religiosissimum erat, mandati verò etiam saluberrimum.

De speciebus Magia, Neronisq̃ue & magorum detestatio.

C A P. I I.

VT narrauit Osthanes, species eius plures sunt. Nanque & ex aqua, & ex sphaeris, & ex aëre, & stellis, & lucernis, ac peluibus, securibusque, & multis aliis modis diuina promittit: præterea vmbrarum, inferorumque colloquia: quæ omnia ætate nostra princeps Nero vana falsaque comperit: quippe non citharæ tragicique cantus libido illi maior fuit, fortuna rerum humanarum summa gestiente in profundis animi vitiis. Primùmque imperare Diis concupiuit, nec quicquam generosius voluit. Nemo vnquam vlli artium validius fauit. Ad hæc, non opes ei defuere, non vires, non discendi inge-

nium, aliâque non patiente mundo. Immenſum & indubitatum exemplum eſt falſæ artis, quam dereliquit Nero: vtinâmque inferos potiùs & quofcunq; de ſuſpicionibus ſuis Deos conſuluiſſet, quàm lupanaribus atque proſtitutis mandaſſet inquiſitiones eas: nulla profectò ſacra barbari licet ferique ritus, nò mitiora, quàm cogitationes eius, fuiſſent. Sæuius ſic nos repleuit vmbriſ. Sunt quædam Magis perfugia, veluti lentiginem habentibus non obſequi numina, vt cerni non poſſint. Fortè hoc in illo. Nihil membriſ defuit: nam dies eligere certos liberum erat: pecudes verò, quibus non niſi ater colos eſſet, facile. Nam hominem immolare etiam gratiſſimum. Magus ad eum Tyriditates venerat, Armeniacum de ſe triumphum afferens, & ideo prouinciis grauis. Nauigare noluerat, quoniam expuere in maria, aliſque mortalium neceſſitatibus violare naturam 10 eam fas non putant. Magos ſecum adduxerat. Magicis etiã cœniſ eum initiauerat. Non tamen cùm regnum ei daret, hanc ab eo accipere artem valuit. Proinde ita perſuaſum ſit, inſteſtabilem, irritam, inanem eſſe, habentem tamen quaſdam veritatis vmbraſ, ſed in hiſ veneficaſ artes pollere, non Magicaſ. Quærat aliquiſ, quæ ſint mentiti veteres Magi, cùm adoleſcentibus nobiſ viſus Apion Grammaticæ artiſ, prodiderit cynocephaliã herbam, quæ in Ægypto vocaretur oſyrites, diuinam, & contra omnia veneficia: ſed ſi ea eruere- tur, ſtatim eum qui eruiſſet, mori. Sèque euocaſſe vmbraſ ad percontandum Homerum, qua patria quibùſque parentibus genitus eſſet: non tamen auſus profiteri, quid ſibi reſpondiſſe diceret.

De Talpis, & reliqua medicina per morbos digeſta in animalibus, quorum genera placida ſunt, aut fera.

20

CAP. III.

PEculiare vanitatis ſit argumentum, quòd animalium cunctorum talpaſ maximè mirantur, tot modis à rerù natura damnataſ, cæcitate perpetua, tenebris etiam nù aliſ, deſoſſaſ ſepultiſque ſimileſ. Nulliſ æquè credunt extiſ: nullum religioniſ capaciuſ iudicant animal: vt ſi quiſ cor eiſ recens palpitantiſq; deuorariſ, diuinationiſ & rerù efficiendarum euentuſ promittant. Dente talpæ viuæ exempto, ſanari dentiù doloreſ adalligato affirmant. Cæterò ex eo animali placita eorum, ſuiſ reddemus lociſ. Nec quicquam probabiliuſ inuenietur, quàm muris aranei morſibus aduerſari eaſ, quoniam & terra orbitiſ (vt diximus) depreſſa aduerſatur. Cæterùm dētium doloribuſ (vt iidē narrant) medetur canum qui rabie perierunt, capitum ciniſ crematorum ſine carnibuſ, inſtillatuſ ex 30 oleo cyprino per aurē, cuiuſ è parte doleant. Caninuſ dens ſiniſter maximuſ, circunſcarificato eo qui doleat: aut draconis oſ è ſpina: item enhydridiſ. Eſt autē ſerpentiſ maſculus & albuſ. Huiuſ maximo dente circunſcarificant. At in ſuperiorù dolore duoſ ſuperioreſ adalligant, è diuerſo inferioreſ. Huiuſ adipe perunguntur, qui crocodilum captāt. Denteſ ſcarificant & oſſibuſ lacertę è fronte Luna plēna exemptiſ, ita ne terram attingant. Colluunt caniniſ dentibuſ decoctiſ in vino ad dimidiaſ parteſ. Ciniſ eorum pueroſ tardè dentienteſ adiuuat cum melle. Fit eodē modo & dentificiuſ. Cuiſ dentibuſ cinis è murino ſimo inditur, vel iecur lacertarum ariduſ. Anguinuſ cor ſi mordeatur, aut alligetur, efficaciuſ habetur. Sunt inter eoſ, qui murem biſ in meſe iubeant mandi, doloreſq; ita caueri. Vermes terreni decocti in oleo, inſuſque auriculæ, cuiuſ è parte doleant, præſtat 40 leuamentuſ. Eorundem ciniſ exeiſ dentibuſ coniectuſ, ex ſacili cadere eoſ cogit: integroſ dolēteſ illituſ iuuat. Comburi autem oportet in teſta. Proſunt & cum mori radice in aceto ſcillite decoctiſ, ita vt colluantur denteſ. Iſ quoque vermiculuſ, qui in herba Veneriſ labro appellata inuenitur, cuiſ dentium indituſ mirè prodeſt. Nam erucæ braſſicæ, eiſ contactu cadūt. Et è malua cimiceſ inſunduntur auribuſ cum roſaceo. Harenulæ, quę inueniuntur in cornibuſ cochlearum, cuiſ dentium inditæ ſtatim liberant dolore. Cochlearum inaniù ciniſ cum myrrha gingiuſ prodeſt, ſerpentibuſ cum ſale in olla exuſtæ ciniſ, cum roſaceo in contrariam aurem inſuſ. Anguinę vernationiſ membrana cū oleo tedæque reſina calefacta, & auri alterutri inſuſa: adiiciūt aliqui thuſ & roſaceum, eadem cuiſ indita, vt ſine moleſtia cadant, præſtat. Vanuſ arbitror eſſe, Caniſ 50 ortu angueſ candidoſ membranam exuere, quoniam nec in Italia viſuſ eſt, multoque minus

minus credibile in tepidis regionibus tam serò exui. Hanc autem vel inueteratam cum cera celerrimè dentes euellere tradunt. Et dens anguim adalligatus, dolores minuit. Sunt qui & araneum animal ipsum sinistra manu captum tritumque in rosaceo, & in aurem infusum cuius à parte doleat, prodesse arbitrentur. Ossiculis gallinarum in pariete seruatis, fistula salua, adacto dente vel gingiua scarificata, projectoque ossiculo, statim dolorem abire tradunt. Item fimo corui lana adalligato, vel passerum cum oleo calefacto, & proximæ auriculæ infuso, pruritus quidem intolerabilem facit: & ideo tolerabilius est passeris pullorum farmentis crematorum cinerem ex aceto infricare.

Quomodo commendetur os, & contra maculas faciei, & ad faucium vitia.

CAP. IIII.

Oris saporem commendari affirmant, murino cinere cum melle si fricentur dentes. Admiscent quidam marathri radices. Penna vulturis si scalpantur dentes, acidum halitum faciunt. Hoc idem hystricis spina fecisse, ad firmitatem pertinet. Lingue hucera & labrorum, hirundines in mulso decoctæ sanant. Adeps anseris aut gallinæ rimas. Oesypum cum galla, araneorum telæ candidæ, & quæ in trabibus paruè texuntur. Si feruentia os intus excusserint, lacte canino statim sanabitur. Maculas in facie, oesypum cum melle Corsico, quod asperrimum habetur, extenuat. Item scobem cutis in facie cū rosaceo impositum vellere. quidam & butyrum addunt. Si verò vitiligines sint, fel caninum prius acu punctas. Liuentia & fuggillata pulmones arietum pecudumque in tenues
 20 confecti membranas calidi impositi, vel columbinum fimum. Cutem in facie adeps anseris, vel gallinæ custodit. Lichenas & murino fimo ex aceto illinunt, & cinere herinacei ex oleo. In hac curatione prius nitro ex aceto faciem foueri præcipiunt. Tollit ex facie vitia & cochlearum, quæ latè & minutæ passim inueniuntur, cum melle cinis. Omnium quidem cochlearum cinis spissat, calfacit smectica vi: & ideo causticis commiscetur, psorisque & lepris & lentigini illinitur. Inuenio & formicas Herculaneas appellatas, quibus tritis adiecto sale exiguo, talia vitia sanentur. Buprestis animal est rarum in Italia, simillimum scarabæo longipedi. Fallit inter herbas bouem maximè, vnde & nomē inuenit: deuoratūque tacto felle ita inflammat, vt rumpat. Hæc cum hircino seuo illita lichenas ex facie tollit septica vi, vt supra dictum est. Vulturinus sanguis cum chamæleontis albe (quam herbam esse diximus) radice & cedria tritus, contactusque brassica lepras sanat:
 30 item pedes locustarum cum seuo hircino triti. Varos adeps gallinaceus cum cæpa tritus & subactus. Vtilissimum & in facie mel, in quo apes sint immortalæ. Præcipuè tamen faciem purgat atque erugat cygni adeps. Stigmata delentur columbino fimo ex aceto. Grauedinem inuenio finiri, si quis nares murinas osculetur. Vna & faucium dolor mitigatur fimo agnorum, priusquam herbam gustauerint, in umbra arefacto. Vna succo cochleæ acu transfossæ illita, vt cochlea ipsa in fumo suspendatur. Hirundinum cinere cum melle: sic & tonsillis succurritur. Tonsillas & fauces lactis ouilli gargarizatio adiuuat. Multipeda trita, fimum columbinum cum passo gargarizatum, etiam cum fico arida ac nitro impositum extrà. Asperitatem faucium & distillationes leniunt cochleæ: coqui
 40 debent in lacte, demptoque tantum terreno conteri, & in passo dari potui. Sunt qui Astypalæicas efficacissimè putant, & in iis smegma earum. Lenit & gryllus infricatus: aut si quis manibus, quibus eum contriuerit, tonsillas attingat. Anginis felle anserino cum elaterio & melle citissimè succurritur: cerebro noctuè, cinere hirundinis, ex aqua calida potu. Huius medicinæ autor est Ouidius poëta. Sed efficaciores ad omnia quæ ex hirundinibus monstrantur, pulli syluestrium. Figura nidorum eas depræhendit. Multo tamen efficacissimi ripariarum pulli. Ita vocant in riparum cauis nidificantes. Sunt qui cuiuscunque hirundinis pullum edendum censent, ne toto anno metuatur id malū. Strangulatos cum sanguine comburunt in vase, & cinerem cum pane aut potu dant. Quidam & mustelæ cineres pari modo admiscent. Sic & ad strumæ remedia dant, & comitialibus
 50 quotidie potu. In sale quoque seruatæ hirundines ad anginā vna drachma bibuntur: cui malo & nidus earum mederi dicitur potus. Millepedam illini anginis, efficacissimum pu-

tant. Alij xxj. tritas in aquæ mustelæ hemina dari per harundinem, quoniam dentibus tactis nihil profint. Tradunt & murem cum verbenaca excoctum, si bibatur is liquor, remedio esse. Et corrigiam caninam ter collo circumdatam: fimum columbinum vino & oleo permistum. Ceruicis neruis & opisthotono ex milui nido furculus vitis adalligatus auxiliari dicitur.

Ad strumas exulceratas, ad humerorum & præcordiorum dolores.

C A P. V.

STRUMIS exulceratis mustelæ sanguis: ipsa decocta in vino: non tamen sectis admouetur. Aiunt & in cibo sumptâ idem efficere. Vel cineri eius sarmentis combustæ miscetur axungia. Lacertus viridis adalligatur: post dies xxx. oportet alium adalligari. Quidam cor eius in argenteo vasculo seruant. Ad fœminarum strumas veteres cochleæ cum testa sua tufæ illinuntur, maximè quæ frutectis adherent. Item cinis aspidum cum seuo taurino imponitur. Anguinus adeps mistus oleo. Item anguium cinis ex oleo illitus, vel cum cera. Edisse quoque eos medios abscissis vtrinque extremis artubus aduersus strumas prodest: vel cinerem bibisse in nouo fictili ita crematorum: efficacius multo inter duas orbitas occisorum. Et gryllum illinire cum sua tera effossum suadent: item fimum columbarum per se, vel cum farina hordeacea auenaceâve ex aceto. Talpæ cinerem ex melle illinire. Alij iecur eiusdem contritum inter manus illinunt, & triduo non abluunt. Dextrum quoque pedem eius remedio esse strumis affirmant. Alij præcidunt caput, & cum terra à talpis excitata tufum digerunt in pastillos pyxide stannea, & vtuntur ad omnia quæ intumescunt, & quæ apostemata vocant, quæque in ceruice sint: vesicæque suilla tunc vetant. Tauri vocantur scarabei terrestres, ricino similes: nomen cornicula dedere. Alij pediculos terræ vocant. Ab his quoque terram egestam illinunt strumis & similibus vitiis & podagris. Triduo non abluunt: prodestque hæc medicina in annum. Omniaque his adscribunt, quæ nos in gryllis retulimus. Quidam & à formicis terra egesta sic vtuntur. Alij vermes terrenos totidem, quot sint strumæ, adalligant, pariterque cum his arescunt. Alij viperam circa Canis ortum circuncidunt, vt diximus, dein mediam comburunt, dein cinerem eum dant bibendum ter septenis diebus, quantum præhenditur ternis digitis: sic strumis medentur. Aliqui verò circunligant eas lino, quo præligata infra caput vipera pependit, donec exanimaretur. Et millepedis vtuntur, addita resina terebinthinæ parte quarta: quo medicamento omnia apostemata curari iubent. Humeri doloribus mustelæ cinis cum cera medetur. Ne sint malæ hirsutæ, formicarum oua pueris infricata præstant. Item mangonibus, vt lanugo tardior sit pubescētium, sanguis è testiculis agnorum, qui castrantur: qui euulsis pilis illitus & contra virus proficit. Præcordia vocamus vno nomine exta in homine, quorum in dolore cuiuscunque partis si catulus lactens admoueat, apprimaturque his partibus, transire in eum morbus dicitur. Idque in exeterato profusoque vino depræhedi, vitiato viscere illo quod doluerit hominis: & obrui tales religio est. Hi quoque, quos Melitæos vocamus, stomachi dolorem sedant applicati sapius. Transireque morbos ægritudine eorum intelligitur, plerunque & morte.

De pulmonum vitiis, iecoris, & sanguinis reiectionibus.

C A P. VI.

PULMONUM vitiis medentur & mures, maximè Africani, detracta cute in oleo & sale decocti, atque in cibo sumpti. Eadem res & purulentis vel cruentis excreationibus medetur. Præcipuè verò cochlearum cibus stomacho. In aqua eas subferuefieri intacto corpore earum oportet, mox & in pruna torreri, nihilo addito: atque ita è vino garoque sumi, præcipuè Africanas. Nuper hoc compertum plurimis prodesse. Id quoque obseruant, vt numero impari fumant. Virus tamen earum grauitatem halitus facit. Profunt & sanguinem excreantibus, dempta testa tritæ in aquæ potu. Laudatissimæ autem sunt Africanæ, ex his Solitanæ. Astypalæicæ, Siculæ modicæ, quoniam magnitudo duras facit & sine succo: Balæaricæ, quas cauaticas vocant, quoniam in speluncis nascuntur.

tur. Laudatæ & ex infulis Caprearum. Nullæ autem cibus gratæ, neque veteres, neque recentes. Fluuiatiles & albæ virus habent: necnon syluestres, stomacho inutiles, aluum soluunt. Item omnes minutæ. Contra marinæ stomacho vtiliores: efficacissimæ tamen in dolore stomachi. Laudatiores traduntur quæcunque viuæ cum aceto deuorata. Prætereà sunt quæ aceratæ vocantur, latæ multifariamque nascentes, de quarum usu suis dicemus locis. Gallinaceorum ventris membrana inueterata & insperfa potioni, distillationes pectoris & humidam tussim, vel recens tosta lenit. Cochleæ crudæ trite cum aquæ tepidæ cyathis tribus si forbeantur, tussim sedant. Distillationes sedat & canina cutis cui libet digito circumdata. Iure perdicum stomachus recreatur. Iocinerum doloribus medetur mustela syluestris in cibo sumpta, vel iocinera eius. Item viuerra porcelli modo inasfata. Suspiriosis multipedæ, ira vt ter septenæ in Attico melle diluantur, & per harundinem bibantur. Omne enim vas earum nigrescit contactu. Quidam torrent ex his sextarium in patina, donec candidæ fiant: tunc melle miscent. Alij centipedam vocant, & ex aqua calida dari iubent. Cochleæ in cibos his quos linoquit animus, aut quorum alienatur mens, aut quibus vertigines fiunt, ex passi cyathis tribus singulæ contrite cum sua testa & calefactæ, in potu datæ diebus plurimum nouem. Aliqui singulas primo die dederunt, sequenti binas, tertio ternas, quarto duas, quinto vnam. Sic & suspiria emendant & vomicas. Est animal locustæ simile sine pennis, quod tryxalis Græcè vocatur: Latinum nomen non habet, vt aliqui arbitrantur: nec pauciores, hoc esse quod gryllus vocetur. Ex his xx. torrerunt iubent, ac bibi è mulso contra orthopnœas, sanguinemque expuentibus. Est qui cochleis illotis protropum infundat, vel marinam aquam, ita decoquat, & in cibo sumat: aut si trite cum testis suis sumantur cum protropo, sic & tussi medentur. Vomicas priuatim sanat mel in quo apes sint emortuæ. Sanguinem reiicientibus pulmo vulturinus vitigineis lignis combustus, adiecto flore mali Punici ex parte dimidia, item cotoneorum liliorumque iisdem portionibus potus manè atque vesperi in vino si febris absit. Si minus, ex aqua in qua cotonea decocta sunt. Pecudis lien recens Magicis præceptis super dolentem lienem extenditur, dicente eo qui medetur, lieni se remedium facere. Post hæc iubent eum in pariete dormitorij eius tectove includi, & obsignari annulo, tæque nouies carmen dici. Caninus si viuenti eximatur, & in cibo sumatur, liberat eo vitio. Quidam recentem superalligant. Alij duorum dierum catuli ex aceto scillitico dant ignorantibus, vel herinacei lienem. Item cochlearum cinerem cum semine lini & vrticæ addito melle, donec perfanet. Eo liberat & lacerta viridis, viuua in olla ante cubiculum dormitorium eius, cui medetur, suspensa, vt egrediens reuertensque attingat manu: cinis è capite bubonis cum vnguento: mel in quo apes sint emortuæ: araneus, & maximè qui lycos vocatur. Vpupæ cor in lateris doloribus laudatur, & cochlearum cinis in ptisana decoctarum, quæ & per se illinuntur. Canis rabiosi caluarie cinis potioni inspergitur. Lûborum dolori stello transmarinus, capite ablato & intestinis, decoctus in vino cum papaueris nigri denarij pondere dimidio eo succo bibitur. Lacertæ virides decisis pedibus & capite, in cibo sumuntur. Cochleæ tres contrite cum testis suis, atque in vino decoctæ cum piperis granis xv. Aquilæ pedes euellunt in aduersum à suffragine, ita vt dexter dexteræ partis doloribus adalligetur, sinister læuæ. Multipeda quoque, quam oniscon appellauimus, medetur denarij pondere ex vino cyathis duobus pota. Vermem terrenum catillo ligneo antè fisso & ferro vincto impositum, aqua excepta perfundere, & defodere, vnde effoderis, Magi iubent, mox aquam bibere catillo, mirè id prodesse ischiadicis affirmantes.

Ad dysentericos, & ventris mala, remedia.

C A P. VII.

DYsentericos recreant femina pecudum decocta cum lini semine aqua pota. Caseus ouillus vetus, seuum ouium decoctum in vino austero. Hoc & ileo medetur, & tussi veteri. Dysentericis stello transmarinus ablati intestinis & capite, pedibusque ac cute, decoctusque & in cibo sumptus. Cochleæ duæ cum ouo, vtraque cum putamine contri-

ta, atque in vase nouo addito sale & passi cyathis duobus, aut palmarum succo & aquæ cyathis tribus subferuefactis & in potu datis. Profunt & combustæ, vt cinis earum bibatur in vino addito resinæ momento. Cochleæ nudæ, de quibus diximus, in Africa maximè inueniuntur, vtilissimæ dysentericis, quinæ combustæ cum denarij pondere dimidij acaciæ: exque eo cinere dantur cochlearia bina in vino myrtite, aut quolibet austero cum pari modo caldæ. Quidam omnibus Africanis ita vtuntur. Alij totidem Africanas, vel latas infundunt potiùs. Et si maior fluxio sit, addunt acaciam fabæ magnitudine. Senectus anguium dysentericis & tenesmis in stanneo vase decoquitur cum rosaceo. Vel si in alio, cum stanno illinitur. Ius è gallinaceo iisdem medetur, sed veteris gallinacei vehementius. Salsum ius aluum ciet. Membrana gallinarum tosta & data in oleo ac sale, 10 cœliacorum dolores mulcet. Abstinere autem à frugibus antè & gallinam & hominem oportet. Fimum columbinum tostum potumque. Caro palubi in aceto decocta dysentericis & cœliacis medetur. Turdus inassatus cum myrti baccis dysentericis: item merula. Mel, in quo sint immortuæ apes, decoctum. Grauiissimum vitium ileos appellatur. Huic resisti aiunt discerpti vespertilionis sanguine: etiam illito ventre subuenire. Siftit aluum & cochlea, sicut diximus in suspiriosis, temperata. Item cinis earum quæ viuæ crematæ sint, potus ex vino austero. Gallinaceorum iecur assum cum ventriculi membrana, quæ abiici solet, inueterata, admisto papaueris succo. Alij recentem torrent ex vino bi bendam. Ius perdicum, & per se ventriculus contritus ex vino nigro. Item palumbus 20 ferus, è posca decoctus. Lien pecudis tostus, & in vino tritus. Fimum columbinum cum melle illitum. Ossifragi venter arefactus & potus, iis qui cibos non conficiunt, vtilissimus, vel si manu tantum teneant capientes cibum. Quidam adalligant ex hac causa, sed continuare non debent: maciem enim facit. Siftit & anatum muscularum sanguis. Inflationem discutit cochlearum cibus. Tormina sanat lien ouium tostus, atque è vino potus: palumbus ferus ex posca decoctus: apodes ex vino: cinis ibidis sine pennis crematæ potus. Quod præterea traditur in torminibus, mirum est. anate apposita ventri transire morbum, anatemque emori. Tormina & melle curantur, in quo sunt apes immortuæ decocto. Coli vitium efficacissimè sanatur aue galerita asla in cibo sumpta. Quidam in vase nouo cum plumis exuri iubent, conterique in cinerem, bibique ex aqua cochlearibus ternis per quadriduum: quidam cor eius adalligari femini: alij recens tepensque adhuc 30 deuorari. Consularis Asprenatum domus est, in qua alter è fratribus colo liberatus est, aue hac in cibo sumpta, & corde eius armilla aurea incluso: alter sacrificio quodam facto crudis laterculis in formam camini, atque vt sacrum peractum erat, obstructo sacello. Vnum est ossifrago intestinum mirabili natura, omnia deuorata conficienti. Huius partem extremam adalligatam prodesse contra colum constat. Sunt oculi interaneorum morbi, de quibus mirum proditur. Si catuli, priusquam videant, applicentur triduo stomacho maximè ac pectori, & ex ore ægri suctum lactis accipiant, transire vim morbi, postremò exanimari, dissectisque palàm fieri ægri causas. Mori & humari debere eos obrutos terra. Magi quidem vespertilionis sanguine contacto ventre, in totum annum caueri dolorem tradunt: aut per dolorem, si quis aquam per pedes fluentem haurire 40 sustineat.

Ad calculos & vesicæ dolores, testiumque & inguinum tumores, & ad panos.

CAP. VIII.

MVrino fimo contra calculos illinire ventrem prodest. Herinacei carnem iucundam esse aiunt, si capite percusso vno ictu interficiatur, priusquam in se vrinam reddat: eos qui carnem ederint, stranguriæ morbum contrahere minimè posse. Hæc caro ad hunc modum occisi, stillicidia vesicæ emendat: item suffitus ex eodem. Quod si vrinam in se reddiderit, eos qui carnem ederint, straguriæ morbum contrahere traditur. Iubent & vermes terrenos bibi ex vino aut passo ad comminuendos calculos: vel cochleas decoctas, vti suspiriosis. Easdem exemptas testis tritasque, tres in vini cyatho bibi, sequenti die 50 duas, tertia die vnam, vt stillicidia vrinæ emendent. Testarum verò inanium cinerem ad calculos

- calculos pellendos. Item hydri iecur bibi, vel cinerem scorpionum in pane sumi, vel si quis cum locusta edit. Lapillos qui in gallinaceorum vesica, aut in palumbinum ventriculo inveniuntur, conteri & potioni inspergi. Item membranam è ventriculo gallinacei aridam: vel si recens sit, tostam. Fimum quoque palumbinum in faba sumi contra calculos & alias difficultates vesicæ. Similiter plumarum cinerem palumbium ferorum ex aceto mulso. Et intestinorum ex his cinerem cochlearibus tribus è nido hirundinum. Gryllum dilutum aqua calida. Ossifragi ventrem arefactum. Turturis fimum in mulso decoctum, vel ipsius discoctæ ius. Turdos quoque edisse cum baccis myrti prodest vrinæ: cicadas tostas in patellis: millepedam oniscon bibisse: & in vesicæ doloribus decoctum agninorum pedum. Aluum ciet gallinaceorum discoctorum ius, & acria mollit. Ciet & hirundinum fimum, adiecto melle subditum. Sedis vitiis efficacissima sunt cæsypum (quidam adiiciunt pompholygem, & rosaceum) canini capitis cinis: senectæ serpentis ex aceto, si rhagades sint: cinis fimi canini candidi cum rosaceo: aiuntque inuentum Æsculapij esse, & eodem verrucas efficacissimè tolli: murini fimi cinis, adeps cygni, seuum bouis. Procidencia alui succus cochlearum punctis euocatus illita depellit. Attritis medetur cinis muris syluatici cum melle: vel herinacei, cum vespertilionis cerebro, & alumine, & cæsypo. Fimum columbinum cum melle. Condylomatis priuatim araneus dempto capite pedibusque infricatur. Ne acria perurant, adeps anserinus cum cera Punica, cerussa, rosaceo: adeps cygni. Hæc & hæmorrhoidas sanare dicuntur. Ischiadicis
- 20 cochleas crudas tritas cum vino ammideo & pipere, potu prodesse dicunt: lacertam viridem in cibo ablatis pedibus, interaneis, capite. Sic & stellionem, adiectis huic papaue-
ris nigri obolis tribus. Ruptis conuulsis fel ouium cum lacte mulierum. Verendorum for-
micationibus verrucisque medetur arietini pulmonis inassati sanies. Cæteris vitiis velle-
rum eius vel fordidorum cinis ex aqua: seuum ex omento pecudis, præcipuè à renibus,
admisto cinere pumicis & sale: lana succida ex aqua frigida: carnes pecudis combustæ ex
aqua: mulæ vngularum cinis: dentis caballini contusi farina inspersa. Testibus verò,
farina ex ossibus canini capitis sine carne tufis. Si decidat testium alter, spumam cochlea-
rum illitam remedio esse tradunt. Tetrus ibi hulceribus & manantibus auxiliatur cani-
ni capitis recentis cineres: cochleæ latæ parua contritæ ex aceto, vel cinis eius: mel, in
- 30 quo apes sunt emortuæ, cum resina: cochleæ nudæ, quas in Africa gigni diximus, tritæ
cum thuris polline & ouorum albo: tricesimoq; die resoluunt. Aliqui pro thure bulbum
admiscent. Hydrocelicis stelliones mirè prodesse tradunt, capite, pedibus, interaneisque
demptis, reliquum corpus inassatum. In cibo id sæpius datur, sicut ad vrinæ incontinen-
tiam. Caninum adipem cum alumine scisso fabæ magnitudine. Cochleas Africanas cum
sua carne & testa crematas potio cinere. Anserum trium linguas inassatas in cibo: huius
rei autor est Anaxilaus. Panos aperit seuum pecudum cum sale tosto. Murinum fimum
admisto thuris polline, & sandaracha discutit. Lacertæ cinis, & ipsa diuisa imposita. Item
multipeda contrita, admista resina terebinthina ex parte tertia. Quidam & sinopidem
admiscent cochleæ contusæ. Et per se cinis inanium cochlearum ceræ mistus, discussio-
riam vim habet. Fimum columbarum per sese, vel cum farina hordeacea, aut auenacea
illitum. Cantharides mista calce panos scalpelli vice aperiant. Inguinum tumorem co-
chleæ minutæ cum melle illitæ leniunt. Varices ne nascantur, lacertæ sanguine pueris
crura ieiunis à ieiuno illinuntur.

Ad podagras articulorum dolores.

C A P. I X.

- P**Odagras lenit cæsypum cum lacte mulieris & cerussa: fimum pecudum, quod liqui-
dum reddunt: pulmones pecudum: fel arietis cum feuo: mures dissecti impositi: san-
guis mustelæ cum plantagine illitus, & viuæ combustæ cinis ex aceto & rosaceo, si pen-
na illinatur, vel si cera & rosaceum admisceatur: fel caninum, ita ne manu attingatur, sed
50 penna illinatur: fimum gallinarum: vermium terrenorum cinis cum melle, ita vt tertio
die soluantur. Alij ex aqua illinire malunt. Alij ipsos aceto mensura cum mellis cyathis

a Melius, Cū
alumine schi-
sto, tum ex
reus cod. tū
ex Plinio ipso,
qui infra libr.
35. cap. 15. duo
facit aluminis
concreti gene-
ra, eaque Gra-
cis nominibus
distinguit, schi-
ston appellat,
& strongy-
lon, hoc est,
scissile & ro-
tundum.

tribus, pedibus antè rosaceo perunctis. Cochleæ latæ potæ tollere dicuntur pedum & articulorum dolores. Bibuntur autem binæ in vino tritæ. Eadem illinuntur cum helxines herbæ succo. Quidam ex aceto intriuisse contenti sunt. Quidam sale cum vipera cremato in olla noua, & sæpius sumpto, aiunt podagra liberari. Vtile esse & adipe viperino pedes perungi. Et de miluo affirmant, si inueterato tritæque, quantum tres digiti capiant, bibatur ex aqua. Aut si pedes sanguinent cum vrtica: vel pennis eorum, cum primùm nascuntur, tritis cum vrtica. Quin & fimus eorum articulorum doloribus illinitur: item cinis mustelæ aut cochlearum, & cum amylo vel tragacantho. Incussos articulos aranei telæ commodissimè curât. Sunt qui cinere earum vti malint, sicut fimi columbini cinere, cum polenta & vino albo. Articulis luxatis præsentaneum est & seuum pecudis cum cinere è capillo mulierum. Pernionibus quoque imponitur seuum pecudum cum alumine. Canini capitis cinis, aut fimi murini. Quod si putrida sint hulcera, cera addita ad cicatricem perducunt, vel gryllorum crematorum fauilla ex oleo: item muris syluatici cum melle: vermium quoque terrenorum cum oleo vetere: & cochleæ, quæ nudæ inueniuntur. Hulcera omnia pedum sanat cinis earû, quæ viuæ combustæ sint: fimi que gallinacei cinis exhulcerationes, columbini fimi cinis ex oleo. Attritus etiam calceamentorum, veteris soleæ crematæ cinis, agninus pulmo & arietis sanat. Dentis caballini contusi farina priuatim subluuiem. Lacertæ viridis sanguis subtritus, & hominum & iumentorum pedes sublitus sanat. Clauos pedum vrina muli mulæve cû luto suo illita: fimum ouium. Iecur lacertæ viridis, vel sanguis flocco impositus: vermes terreni ex oleo: stellionis caput cum viticis pari modo tritum ex oleo: fimum columbinum decoctum ex aceto. Verrucas verò omnium generum vrina canis recens cum suo luto illita: fimi canini cinis cum cera: fimum ouium: sanguis recens murinus illitus, vel ipse mus diuulsus: herinacei fel: caput lacertæ vel sanguis, vel cinis totius: mēbrana fenectutis anguium: fimum gallinaceum cum oleo & nitro. Cantharides cum vua taminia intritæ exedunt: sed ita crosas aliis, quæ ad persananda hulcera monstrauius, curari oportet.

Remedia aduersus morbos toti corpori.

C A P. X.

NVnc reuertemur ad ea, quæ totis corporibus metuenda sunt. Fel canis nigri masculi amuletum esse Magi dicunt domus totius, suffitæ eo purificatæve contra omnia mala medicamenta. Item sanguine canis resperis parietibus, genitalique eius sub limine ianux defosso. Minus mirentur hoc, qui sciunt fœdissimum animalium in quantum magnificent ricinum, quoniam vni nullus sit exitus faginæ, nec finis alia quàm morte, diutius in fame viuenti. Septenis ita diebus durasse tradunt: at in satietate paucioribus dehiscere. Hunc ex aure sinistra canis omnes dolores sedare adalligatum. Eundem in augurio vitalium habent. Nam si æger ei respondeat qui intulerit, à pedibus stanti interrogantique de morbo, spem vitæ certam esse: moriturum nihil respondere. Adiciunt, vt euellatur ex aure læua canis, cui non sit alius, quàm niger color. Nigidius fugere tota die canes conspectum eius, qui è sue id animal euellerit, scriptum reliquit. Rursus Magi tradunt, lymphatos sanguinis talpæ aspersu respiscere. Eos verò, qui à nocturnis Diis Faunisque agitentur, draconis lingua, & oculis, & felle, intestinisque in vino & oleo decoctis, ac sub dio noctu refrigeratis, perunctos matutinis vespertinisque liberari. Perfrictionibus remedio esse tradit Nicander amphibænam mortuam adalligatam, vel pellem tantum eius. Quinimo arbori, quæ cædatur, adalligata non algere cædentes, faciliusque succidere. Itaque sola serpentium frigori se committit, prima omnium procedens, & ante cuculi cantum. Aliud est cuculo miraculum, quo quis loco primo audiat alitem illam, si dexter pes circumscribatur, ac vestigium id effodiatur, non gigni pulices, vbicunq; spargatur. Paraly sin cauentibus pinguia glirium decoctorum & foricum vtilissima tradunt esse: millepedas, vt in anginis diximus, potas phthisin sentientibus: lacertam viridem decoctam in vini sextariis tribus ad cyathum vnum, singulis cochlearibus sumptis per dies, donec conualescant. Cochlearum cinerem potum in vino. Co-

mitialibus

mitialibus morbis œfypum cum myrrhæ momento, & vini cyathis duobus dilutum,
 magnitudine nucis auellanæ, à balneo potum. Testiculos arietinos inueteratos, tritosq;
 dimidio denarii pondere in aqua vel lactis asinini hemina. Interdicitur vini potus qui-
 nis diebus antè & postea. Magnificè laudatur & sanguis pecudum potus: item fel cum
 melle, præcipuè agninum. Catulus lactens sumptus, abscisso capite pedibusque, ex vi-
 no & myrrha. Lichen mulæ potus in oxymelite cyathis tribus. Stellionis transmarini
 cinis potus in aceto. Tunica stellionis, quam eodem modo, vt anguis, exuit, pota.
 Quidam & ipsum harundine exenteratum inueteratumque bibendum dedere. Alij in
 cibo in ligneis veribus inassatum. Operæpretium est scire quomodo præripiatur, cum
 10 exuitur membrana hyberna, aliàs deuoranti eam, quoniam nullum animal fraudulen-
 tius inuidere homini tradunt. Inde stellionum nomen aiunt in maledictum translatum.
 Obseruant cubile eius æstatibus. Est autem in locis hostiorum fenestrarumque, aut came-
 ris sepulcrisve: ibi vere incipiente fissis harundinibus textas opponunt casas, quarum an-
 gustiis etiam gaudet, eo facilius exuens circumdatum torporem. Sed eo derelicto non
 potest remeare. Nihil ei remedio in comitialibus morbis præfertur. Prodest & cerebrum
 mustelæ inueteratum potumque, & iecur eius: testiculi vuluæque aut ventriculus inue-
 teratus cum coriandro, vt diximus: item cinis: syluestris verò tota in cibo sumpta. Ea-
 dem omnia prædicantur ex viuerra. Lacerta viridis cum condimentis quæ fastidium
 abstergeat, ablatis pedibus & capite. Cochlearum cinis addito semine lini & vrticæ cum
 20 melle inunctos sanat. Magis placet draconis cauda in pelle dorcadis adalligata ceruinis
 neruis: vel lapilli è ventre pullorum hirundinum sinistro lacerto annexi. Dicuntur e-
 nim excluso pullo lapillum dare. Quòd si pullus is detur incipienti in cibo quem pri-
 mum peperit, cum quis primùm tentatus sit, liberatur eo malo. Postea medetur hiru-
 dinum sanguis cum thure vel cor recens deuoratum. Quin & è nido earum lapillus im-
 positus recreare dicitur confestim, & adalligatus in perpetuum tueri. Prædicatur & ie-
 cur milui deuoratum, & senectus serpentium. Iecur vulturis tritum cum suo sanguine ter
 septenis diebus potum. Cor pulli vulturini adalligatum. Sed & ipsum vulturem in cibo
 dari iubent, & quidem satiatum humano cadauere. Quidam pectus eius bibendum cen-
 sent, & in cerrino calice. Aut testes gallinacei ex aqua & lacte, antecedente quinque die-
 30 rum abstinentia vini, ob id inueteratos. Fuere & qui viginti vnâ muscas rufas, & qui-
 dem emortuas, in potu darent, infirmioribus pauciores.

*Contra morbum regium, & phreneticos, & contra
 febres & hydropicos.*

CAP. XI.

Morbo regio resistunt fordes aurium, aut mammarum pecudis denarij pondere cum
 myrrhæ momento, & vini cyathis duobus: canini capitis cinis in mulso: multipe-
 da in vini hemina: vermes terreni in aceto mulso cum myrrha. Gallina si sit luteis pedi-
 bus prius aqua purificatis, dein collutis vino, quod bibatur. Cerebrum perdicis aut
 aquilæ in vini cyathis tribus. Cinis palmarum aut interaneorum palumbis in mulso ad
 40 cochlearia tria. Passerum cinis sarmentorum cochlearibus duobus in aqua mul-
 sa. Auis icterus vocatur à colore, quæ si spectetur, sanari id malum tradunt, & auem
 mori. Hanc puto Latine vocari galgulum. Phreneticis prodesse videtur pulmo pecudum
 calidus circa caput alligatus. Nam non modò muris cerebrum dare potui ex aqua, aut
 cinerem mustelæ, verum etiam inueteratas herinacei carnes quis possit furenti, etiam si
 certa sit medicina? Bubonis certè oculorum cinerem inter ea, quibus prodigiosè vitam
 ludificatur, acceperim. Præcipuèque febrium medicina placitis eorum renuntiat. Nanque
 & in xij. signa digessere eam Sole transmeante, iterumque Luna: quod totum abdicandum
 paucis exemplaribus docebo. Siquidè crematis tritisque cum oleo perungi iubet ægros
 cum Geminos transit Sol, cristis, & auribus, & vnguibus gallinaceorum: si Luna, radiis bar-
 50 bisque eorum: si Virginem alteruter, hordei granis: si Sagittarium, vespertilionis alis: si
 Leonè Luna, tamaricis fronde, & adiciunt fatiug: si Aquarium, è buxo carbonibus tritis.

Ex istis confessa, aut certè verisimilia ponemus, sicut & lethargum olfactoriis excitari: inter ea fortassis mustelæ testiculis inueteratis, aut iocinere vsto. His quoque pulmonem pecudis calidum circa caput adalligari putant vtile. In quartanis medicina clinice prope modum nihil pollet. Quamobrem plura eorum remedia ponemus, primùmque ea, quæ adalligari iubent: Pulverem, in quo se accipiter volutauerit, lino rutilo in linteolo: canis nigri dentem longissimum. Pseudosphecem vocant vespam, quæ singularis volitat: hanc sinistra manu apprehensam subnectunt: alij verò, quam quis eo anno viderit primam. Viperæ caput abscissum in linteolo, vel cor viuientis exemptum. Muris rostellum auriculâsq; summas roseo panno, ipsùmque dimittunt. Lacertæ viridis viuæ dextrum oculum effossum, mox cum capite suo deciso, in pellicula caprina. Scarabæum 10 qui pilulas voluit. Propter hunc Ægypti magna pars scarabæos inter numina colit, curiosa Apionis interpretatione, qua colligat Solis operum similitudinem huic animali esse ad excusandos gentis suæ ritus. Sed & alium adalligant Magi, cui sunt cornicula reflexa, sinistra manu collectum. Tertium, qui vocatur fullo, albis guttis, dissectum vtrique lacerto adalligant: cætera sinistro. Cor anguinum sinistra manu exemptum viuentibus. Scorpionis caudæ quatuor articulos cum aculeo panno nigro, ita vt nec scorpionem dimissum, nec eum qui alligauerit, videat æger triduo. Post tertium circuitum id condant. Erucam in linteolo ter lino circundant totidem nodis, ad singulos dicentes, quare faciat qui medebitur. Limacem in pellicula, vel quatuor limacum capita præcisa harundine. Multipedam lana inuolutam. Vermiculos ex quibus tabani fiunt, antequàm 20 pennas germinent. Alios è spinosis fructibus lanuginosos. Quidam ex illis quaternos inclusos iuglandis nucis putamine adalligant: cochleâsq; quæ nudæ inueniuntur. Stellationem inclusum capsulis subiiciunt capiti, & sub decessu febris emittunt. Deuorari autem iubent cor mergi marini sine ferro exemptum inueteratùmque conteri, & in calida aqua bibi. Corda hirundinum cum melle. Alij fimum drachma vna in lactis caprini & ouilli, vel passi cyathis tribus ante accessiones. Sunt qui totas censeant deuorandas. Aspidis cutem pondere sexta parte denarij cum piperis pari modo, Parthorum gentes in remedium quartanæ bibunt. Chrysippus Philosophus tradidit phryganion adalligatum remedio esse quartanis. Quod esset animal neque ille descripsit, nec nos inuenimus qui nouisset. Demonstrandum tamen fuit à tam graui autore dictum, si cuiusquam cura 30 efficacior esset ad inquirendum. Cornicis carnes esse, & nidum illinire, in longissimis morbis vtilissimum putant. Et in tertianis fiat potestas experiendi, quoniam miseria spei delectat, ane aranei, quem lycon vocant, tela cum ipso specu toto resina cerâque imposita vtrisque temporibus & fronti prodest: aut ipse calamo adalligatus, qualiter & alijs febribus prodesse traditur: item lacerta viridis adalligata viua in eo vase quod capiat, Quo genere & recidivas frequenter abigi affirmant. Hydropicis cæsypum ex vino addita myrrha modicè potui datur, nucis auellanæ magnitudine. Aliqui addunt & anserinum adipem, & oleum myrteum. Sordes ab vberibus ouium eundem effectum habent. Item carnes inueteratæ herinacei sumptæ. Vomitus quoque canum illitus ventri, aquam trahere promittitur. 40

Ad ignem sacrum, ad carbunculos, furunculos, ambusta, nervorumque contractiones.

C A P.

X I I.

Igni sacro medetur cæsypum cum pompholyge & rosaceo, ricini sanguis, vermes terreni ex aceto illiti, gryllus contritus in manibus. Quo genere præstat, vt qui id fecerit, antequàm incipiat vitium, toto eo anno careat. Oportet autem eum ferro cum terra cauernæ suæ tolli: Adeps anseris. Viperæ caput aridum asseruatum & combustum, dein ex aceto impositum. Senectus serpentium ex aqua illita à balineo cum bitumine & seuo agnino. Carbunculus fimo columbino aboletur per se illito, vel cum lini semine ex aceto mulso. Item apibus, quæ in melle sunt immortuæ impositis. Polëtaq; imposita insperfa. 50 Si in verendis sit, cæterisq; ibi hulceribus occurrit è melle cæsypum cum plûbi squamis.

Item

Item fimum pecudum incipientibus carbunculis. Tubera & quæcūque molliri opus sit, efficacissimè anserino adipe curantur. Idem præstat & gruū adeps. Furunculis mederi dicitur araneus, priusquàm nominetur impositus, & tertia die solutus. Mus araneus pendens enecatus, sic vt terram nec postea attingat, ter circumdatus furūculo, toties expuentibus medente & eo cui medebitur. Ex gallinaceo fimo quod est rufum maximè recēs illitum ex aceto. Ventriculus ciconiæ ex vino decoctus. Muscæ impari numero infricatæ digito medico. Sordes ex pecudum auriculis. Seuum ouium vetus cum cinere è capillis mulierum. Seuum arietis cum cinere pumicis & falis pari pōdere. Ambustis canini capitis cinis medetur. Item glirium cum oleo. Fimum ouium cum cera commistum. Muriū
 10 cinis & cochlearum: idque sic vt ne cicatrix quidem appareat. Itē adeps viperinus. Fimi columbini cinis ex oleo illitus. Neruorum nodis medetur capitis viperini cinis ex oleo cyprino illitus. Terreni vermes cum melle illiti. Dolores tollit eorum amphibæna mortua adalligata. Adeps vulturinus cum ventre arefactus, contritusque cum adipe suillo inueterato. Cinis è capite bubonis in mulsō potus cum lilij radice, si Magis credimus. In contractionē neruorum caro palumbina in cibus prodest & inueterata: herinacei spasticis: item mustelæ cinis. Serpentium senectus in pelle taurina adalligata spasmos fieri prohibet. Opisthotonos milui iecur aridum tribus obolis in aquæ mulsæ cyathis tribus potum. Reduuias, & quæ in digitis nascuntur pterygia, tollūt, canini capitis cinis, aut vulua decocta in oleo, superillito butyro ouillo cum melle. Item folliculus cuiuslibet animalii
 20 fellis. Vnguium scabritiam cātharides cum pice tertio die solutæ, aut locustæ frictæ cum feuo hircino. Pecudum seuum. Aliqui miscent viscum & portulacam, alij æris florem & viscum, ita vt tertio die soluant.

Ad sanguinem sistendum & tumores vulnerum, hulcera, vulnera, & alia mala, ex animalibus remedia.

CAP.

XIII.

Sanguinem sistit in naribus seuum ex omento pecudum inditum. Item coagulum ex aqua, maximè agninum, subductum vel infusum, etiam si alia non profint. Adeps anserinus cum butyro pari pondere pastillis ingestus. Cochlearum terrena. Sed & ipsæ extractæ testis. E naribus fluentem sistunt cochleæ contritæ fronti illitæ: aranei telæ suppositæ: gallinacei cerebellum, vel sanguinis profluua ex cerebro: item columbinus sanguis ob id seruatus concretusque. Si verò ex vulnere immodicè fluat, fimi caballini cum putaminibus ouorum cremati cinis impositus mirè sistit. Vulneribus medetur cæsypum cum hordei cinere & ærugine æquis partibus. Ad carcinomata quoque ac serpentina valet. Erodit & hulcerum margines: carnesque excrecentes ad æqualitatem redigit. Explet quoque, & ad cicatricem perducit. Magna vis & in cinere pecudum fimi ad carcinomata, addito nitro aut cinere ex ossibus fœminum agninorum, præcipuè in his hulceribus quæ cicatricem non trahant. Magna & pulmonibus quoque arietum. Excrecentes carnes in hulceribus ad æqualitatem efficacissimè reducunt. Fimo quoque ipso ouium sub testa calefacto & subacto, tumor vulnerum sedatur. Fistulæ purgantur fianturque: item epiniçtides. Summa verò vis in canini capitis cinere: excrementa omnia spodij vice erodit ac persanat. Et murino fimo eroduntur. Item mustelæ fimi cinere. Duritias etiam in alto hulcerum & carcinomata persequitur multipeda trita, admista resina terebinthina & sinopide. Eademque vtilissima sunt in his hulceribus, quæ vermibus periclitantur. Quin & vermium ipsorum genera mirandos vsus habent. Cofses qui in ligno nascuntur, sanant hulcera omnia. Nomas verò, combusti cum pari pondere anisi, & ex oleo illiti. Vulnera recentia conglutinant terreni, adeò vt neruos quoque abscissos illitis solidari infra septimum diem persuasum sit: itaque in melle seruandos censent. Cinis eorum margines hulcerum duriores absumit, cum pice liquida vel simbio melle. Quidam arefactis in Sole ad vulnera ex aceto vtuntur, nec soluant, nisi biduo intermisso. Eadem ratione & cochlearum terrena profunt: totæque exemptæ
 30
 40
 50
 tufæ & impositæ, recentia vulnera conglutinant, & nomas sistunt. Herpes quoque ani-

mal à Græcis vocatur, quo præcipuè sanantur quæcunque serpunt. Cochleæ profunt eis cum testis suis tusæ: cum myrrha quidem & thure, etiam præcisos nervos sanare dicuntur. Draconum quoque adeps siccatus Sole magnopere prodest: item gallinacei cerebrum recentibus plagis, sale viperino in cibo sumpto. Tradunt & hulcera tractabilia fieri, & sanari celerius. Antonius Musa Medicus cum incidisset insanabilia hulcera, vipers edendas dabat, miraque celeritate persanabat. Tryxalidum cinis margines hulcerum duros aufert cum melle: item fimi columbini cinis cum arsenico & melle, ea quæ erodenda sunt. Bubonis cerebrum cum adipe anserino mirè vulnera dicitur glutinare: quæ verò vocantur cacoëthe, cinis feminum arietis cum lacte muliebri, diligenter prius elutis linteolis. Ulula avis cocta in oleo, cui liquato miscetur butyrum ouillum & mel. Hulcerum labra duriora apes in melle mortuæ emolliunt. Et elephâtia sin sanguis & cinis mustelæ. Verberum vulnera atque vibices pellibus ouium recentibus impositis obliterantur. Articulorum fracturis cinis feminum pecudis peculiariter medetur: efficacius cum cera. Idem medicamentum fit ex maxillis simul vstis, cornuque ceruino & cera mollita rosaceo. Ossibus fractis caninum cerebrum linteolo illito, superpositis lanis, quæ subinde suffundantur, ferè x i i j. diebus solidat: nec tardius cinis syluestris muris cum melle, aut cum vermium terrenorum cinere, qui etiam ossa extrahit. Cicatrices ad colorem reducit pecudum pulmo, præcipuè ex ariete, seuum ex nitro: lacertæ viridis cinis: vernatio anguium ex vino decocta: fimum columbinum ex melle. Item vitiligines albas ex vino. Ad vitiliginem & cantharides cum rutæ foliorum duabus partibus in Sole, donec formicet cutis, tolerandæ sunt. Postea fouere, oleoque perungere, necessarium, iterumque illinire, idque diebus pluribus facere, cauentes exulcerationem multam. Ad easdem vitiliginis & muscas illini iubent cum radice lapathorum: gallinarum fimum candidum, feruatam in oleo vetere cornea pyxide: vespertilionû sanguinem: fel herinacci ex aqua. Scabiem verò, bubonis cerebrum cum aphronitro, sed ante omnia sanguis caninus sedant: pruritus cochleæ minutæ, latæ, contritæ illitæ. Harundines, & tela, quæque alia extrahenda sunt corpori, euocat mus dissectus impositus. Præcipuè verò lacerta dissecta, & vel caput eius tantum contusum cum sale impositum. Cochleæ ex his quæ gregatim folia sectantur, contusæ impositæque cum testis, & ea quæ manduntur, exemptæ testis: sed cum leporis coagulo efficacissimè. Ossia anguium eundem cum coagulo cuiuscunque quadrupedis intra tertium diem approbant effectum. Laudantur & cantharides trite cum farina hordeacea.

Ad muliebria mala medenda, & conceptus maturandos.

C A P. X I I I I.

IN muliebribus malis membranæ à partu ouium proficiunt, sicut in capris retulimus. Fimum quoque pecudum eisdem vsus habet. Locustarum suffitu stranguriæ maxime mulierum iuuantur. Gallinaceorum testes subinde si à conceptu edat mulier, mares in vtero fieri dicuntur. Partus conceptos hystricum cinis potus continet: maturat caninum lac potum: euocat membrana è canum secundis, si terram non attigerit. Lumbos parturientium potus lactis: fimum murinum aqua pluuia dilutum, mammas mulierum à partu tumefcentes reficit. Cinis herinaceorum cum oleo perunctarum custodit partus contra abortus. Facilius enituntur, quæ fimum anserinum cum aquæ cyathis duobus sorbuere: aut ex vtriculo mustelino per genitale effluentes aquas. Vermes terreni illiti in ceruices & scapulas, ne nervi doleant præstant. Grauidis secundas pellunt in passo poti. Idem per se impositi, mammaram suppurationes concoquunt & aperiant, extrahuntque, & ad cicatricem perducunt. Lac deuocant poti cum mulso. Inueniuntur & in gramine vermiculi, qui adalligati collo, continent partum. Detrahuntur autem sub partu: aliàs eniti non patiuntur. Cauendum etiam ne in terra ponantur. Conceptus quoque causa dantur in potu quini aut septeni. Cochleæ in cibo sumptæ accelerant partum: item conceptum impositæ cum croco. Eadem ex amylo & tragacantha illitæ, profluuiâ sistunt. Profunt & purgationibus sumptæ in cibo, & vuluam

auer-

auerſam corrigunt cum medulla ceruina, ita vt vni cochleæ denarij pondus addatur & cyperi. Inflationes quoque vuluarum diſcutiunt exemptæ teſtis, tritæque cum roſaceo. Ad hæc aſtypalaicæ maximè eliguntur. Alio modo Africanæ binæ tritæ cum fœnigræci quod tribus digitis capiatur, additis mellis cochlearibus quatuor, illinuntur aluo, priùs irino ſucco perunctæ. Sunt & minutæ longæque, candidæ cochleæ, paſſim oberrantes. Eæ arefactæ Sole in tegulis, tuſæque in farina, miſcentur lomento æquis partibus, candorémque & læuorem corpori afferunt. Scabendi deſideria tollunt minutæ & latè cū polenta. Viperam mulier prægnans ſi tranſcenderit, abortum faciet: item amphibænam, mortuam duntaxat. Nam viuam habentes in pyxide, impunè tranſeunt, etiam ſi mortua ſit: atque aſſeruata, partus faciles præſtat vel mortua. Mirum, ſi nõ aſſeruata tranſcenderit grauida, innoxiam fieri, ſi protinus tranſcendat aſſeruata. Anguis inueterati ſuffitus menſtrua adiuuant. Anguim ſenectus adalligata lumbis, faciliores partus facit, protinus à puerperio remouenda. Dant & in vino bibendam cum thure: aliter ſumpta, abortum facit. Baculus, quo angui rana excuſſa ſit, parturientes adiuuat: tryxalidum cinis illitus cum melle, purgationes. Item araneus, qui filum deducit ex alto, capi debet manu caua, tritūſque admoueri: quòd ſi redeuntem prehenderit, inhibebit idem purgationes. Lapis aëtites in aquilæ repertus nido, cuſtodit partus cõtra omnes abortuum inſidias. Penna vulturina ſubiecta pedibus adiuuat parturientes. Ouum corui grauidis cauendū conſtat, quoniam tranſgreſſus abortus aſperos faciat. Fimum accipitris in mulſo potum, videtur fœcundas facere. Vuluarum duritias & collectiones, adeps anſerinus aut cygni emollit. Mâmas à partu cuſtodit adeps anſeris cum roſaceo & araneo. Phryges & Lycæones mammis puerperio vexatis inuenere otidum adipem vtile eſſe: his quæ vulua ſtran-
 20 gulentur, & blattas illinunt. Ouum perdicis putaminum cinis cadmiæ miſtus, & ceræ, ſtantes mammæ ſeruat. Putant & ter circumductas ouo perdicis non inclinari: & ſi forbeantur eadem, fœcunditatem facere, lactis quoque copiam. Cum anſerino adipe perunctis mammis, dolores minuere, molas vteri rumpere, ſcabiem vuluarum ſedare, ſi cum cimice trito illinantur. Veſpertilionum ſanguis pſilothi vim habet: ſed malis puerorum illitus non ſatis proficit, niſi eruçæ vel cicutę ſemen poſteà inducatur: ſic enim aut in totum tolluntur pili, aut non excedunt lanuginem. Idem & cerebro eorum profici putat.
 30 Eſt autem duplex, rubens vtique, & candidum. Aliqui ſanguinem & iecur eius admiscēt. Quidam in tribus heminis olei diſcoquunt viperã, exemptis oſſibus pſilothi vice vtuntur, euulſis priùs pilis quos renaſci nolunt. Fel herinacei pſilothrum eſt, vtique miſto cerebro veſpertilionis, & lacte caprino. Item per ſe cinis cum lacte canis primi partus, euulſis pilis quos renaſci nolunt: vel nondum natis, perunctis partibus, alij nõ ſurgunt. Idem euenire traditur ſanguine ricini euulſi cani: item hirundinino ſanguine vel felle.

Promiſcua medicina.

CAP. XV.

40 **O**vis formicarum ſupercilia denigrari cum muſcis tritis tradunt. Si verò oculi nigri naſcentium placeant, ſoricem prægnanti edendum. Capilli ne caneſcant, vermium terrenorum cinere præſtari admixto oleo. Infantibus, qui lacte concreto vexantur, præſidio eſt agninum coagulum ex aqua potum. Aut ſi vitium coagulato lacte acciderit, diſcutitur coagulo ex aceto dato. Ad dentitionem cerebrum pecori vtiliſſimum eſt. Oſſibus in canino ſimo inuentis, aduſtio infantium, quæ vocatur ſiriaſis, adalligatis emendatur, ramices infantium lacertæ viridis admotæ dormientibus morſu. Poſteà harundini alligata ſuspenditur in fumo: traduntque pariter cum ea expirante ſanari infantem. Cochlearum ſaliua illita infantium oculis, palpebras corrigi-
 50 gignitque. Ramicoſis cochlearum cinis cum thure ex oui albi ſucco illitus per dies triginta medetur. Inueniuntur in corniculis cochlearum harenaceæ duritiæ: eæ dentitionem facilem præſtant adalligatæ. Cochlearum inanium cinis admixtus ceræ, procedentium interaneorum partes extremas prohibet. Oportet autem cineri miſceri ſaniem

punctis emissam ē cerebro viperæ. Cerebrum viperæ illigatum pelliculæ dentitiones adiuvat. Ad idem valent & grandissimi dentes serpentium. Fimum corui lana adalligatum infantium tulli medetur. Vix est serio complecti quædam: non omittenda tamen, quia sunt prodita. Ramici infantium lacerta mederi iubent. Marem hanc præhendi. Id intelligi & quod sub cauda vnam cauernâ habeat. Id agendum, vt per aurum & argentum aut ostrum mordeat vitium. Tum in calice nouo illigatur, & in fumo ponitur. Vrina infantium cohibetur muribus elixis in cibo datis. Scarabæorum cornua grandia dēticulata, adalligata his amuleti naturam obtinent. Bouis capiti lapillum inesse tradunt, quæ ab eo expui si necem timeat, inopinantis præciso capite exemptum, adalligatumque, mirè prodesse dentitioni. Item cerebrum eiusdem ad eundem vsum adalligari iubet: & lima-¹⁰ cis lapillū siue ossiculum, quod inuenitur in dorso. Magnificè iuuat & ouis cerebrū gingiuis illitum: sicut aures adeps anserinus cum ocimi succo impositus. Sunt vermiculi in spinosis herbis asperi, lanuginosi: hos adalligatos protinus mederi tradūt infantibus, si quid ex cibo hæreat. Somnos allicit œsypum cū myrrhæ momento in vini cyathis duobus dilutum, vel cū adipe anserino & vino myrtite: auis cuculus leporina pelle adalligatus: ardeolæ rostrum in pelle asinino fronti adalligatum. Putāt & per se rostrum eiusdē effectus esse vino collutum. E diuerso somnum arcet vespertilionis caput aridum adalligatum. In vrina virili lacerta necata, Venerem eius qui biberit, cohibet. Nam inter amatoria esse Magi dicunt. Inhibet & fimum cochleæ & columbinum cum oleo & vino potum. Pulmonis vulturini dextræ partes Venerem concitant viris adalligatæ gruis pelle.²⁰ Item si lutea ex ouis quinque columbarum, admisto adipis suilli denarij pōdere, ex melle sorbeantur. Passeres in cibo vel oua eorum. Gallinacei dexter testis arietina pelle adalligatus. Ibi cum adipe anseris & irino perunctis si conceptus sit, partus continere: contrā inhiberi Venerem pugnatoris galli testiculis anserino adipe illitis adalligatisque pelle arietina tradunt. Item cuiuscunque galli gallinacei, si cum sanguine gallinacei lecto subiiciantur. Cogunt cōcipere inuitas setæ ex cauda mulæ, si iunctis euellantur, inter se colligatæ in coitu. Qui in vrinam canis suam ingesserit, dicitur ad Venerem pigrior fieri. Mirū & de stellionis cinere (si verum est) linamento inuolutū in sinistra manu Venerem stimulare: si transferatur in dextram, inhibere. Item vespertilionis sanguinē collectum flocco, suppositūque capiti mulierum, libidinem mouere: aut anseris linguā³⁰ in cibo vel potione sumptam. Phthiriasin à toto corpore pota membrana senectutis anguim triduo inhibet: ac serum exempto caseo potum cum exiguo sale. Caseos, si cerebrum mustelæ coagulo addatur, negat corrumpi vetustate, aut à muribus attingi. Eiusdē mustelæ cinis si detur in ossa gallinaceis pullis & columbinis, tutos esse à mustelis. Iumentorum vrinæ tormina vespertilione adalligato finiuntur. Verminatio ter circumlato verendis palumbo: mirū dictū, palumbus emissus moritur, iumentum liberatur cōfestim. Ebrios oua noctuæ per triduum data in vino, tædium eius adducunt. Ebrietatem arcet pecudum assus pulmo præsumptus. Hirundinis rostri cinis cum myrrha tritus, & in vino quod bibetur inspersus, securos præstabit à temulentia. Inuenit hoc Horus Assyriorum rex. Præter hæc sunt notabilia animalium ad hoc volumen pertinentium. Gromphenā⁴⁰ autem in Sardinia narrant grui similem, ignotam iam etiam Sardis, vt existimo. In eadem prouincia est ophion ceruis tantum pilo similis, nec alibi nascens. Iidem autores nominare sirulugum, quod nec quale esset animal, nec vbi nasceretur, tradiderunt. Fuisse quidem non dubito, cū & medicinæ ex eo sint demonstratæ. M. Cicero tradit animal bytuos vocari, qui vites in Campania erodant.

De miraculis quarundam bestiarum.

CAP. XVI.

Reliqua mirabilia ex his, quæ diximus. Non latrari à cane membranā ex secundis canis habentem, aut leporis fimum vel pilos tenentem. In culicū genere muliones non amplius, quàm vno die, viuere. Eosque qui arborarij pici rostrum habeant, & mella exi-⁵⁰ mant, ab apibus non attingi. Porcos sequi eos, à quibus cerebrū corui acceperint in ossa.

Pulue-